

Az első nyomtatott protestáns orgonaszentelő prédikáció*

1. Hrabovszky György: *Orgonaszentelő prédikáció*. 1796. in: *Prédikátori Tárház* [...] (Kiadta Fábián József és Látzai Sz. József). III. kötet. Vác 1808. 400-418. (A prédikáció teljes szövege a debreceni Egyházkerületi Nagykönyvtár példányából, erős kicsinyítéssel).

PRÉDIKÁTORI TÁRHÁZ

VAGY
OLLYAN GYŰJTEMÉNY,
Mellyben

A' Prédikátori Hivatalra tartozó szüksé-
ges dolgok egymás után rövideden
feltaláltatnak,

ÉS

A' MELYET A' VÉLE ÉLNI AKARÓKNAK
HASZNOKRA KIADNAK

FÁBIÁN JÓSEF

A' Veres Berényi Ref. Eklé'siának L. Tanító-
ja, és a' Veszprémi Eklé'siai Társaságnak Se-
niora, és

LÁTZAI SZ. JÓSEF

A' Lepsényi Ref. Eklé'sia Prédikátora és Tra-
ctusbéli Alfeffer.

HARMADIK KÖTET.

Harmadik Fogás,

mellyben

Prédikációk foglaltatnak.

VÁTZON,

Nyomtatott Máramarosi Gotlib Antal' betűivel,
és költségén, 1808.

400

XXVII PRÉDIKÁTZIÓ.

Az Istennek Orgonákkal való ditsére-
téről.

'Solt. 150: 4.

(Mondatott Kis Somlyón 1796dik Efatendőben Hus-
vét után második Vasárnap, midőn az Evangyé-
likusok Templomába az Új Orgona beállítottat
volna, Hrabovszky György akkor oda való,
most pedig Palotai Evangy. Prédikátor és Se-
nior által.)

Idegen dolgokat hirdetsz a' mi fülünk hallat-
tára, azért megakarjuk érteni, hogy ez mi akar
lenni.

Keresztyének! Abban, a' mi hallatlan,
és renden kívülvaló, megütköznek az embe-
rek, sőt néha megbotránkoznak. A' tudat-
lan megneveti, szinte a' magában legjobb,
legszébb, leghelyesebb állapotot, egyedül a-
zért, mivel ahoz nem szokott, mivel annak
még hírért sem hallotta; de az okos megál-
lapodik, ha valami szokatlan dologra akad,
's felfüggeszti addig az ő ítélet tételét, míg
annak egész valósága eránt, nem tudósítatik.

II-

* Ld. Kormos Gyula tanulmányát jelen lapszámunk 223–236. oldalain.

Illyen kétféle halgatói voltak Sz. Pálnak Albéné Városában, a hol közelebb Kristus Urunk felülmását hirdette. Megnevezték némelyek a foha sem hallott dologért, idegen istenek hirdetőjének, ujfőnöknek, borzánosságokat kálították: midőn mások felfüggesztették ítéleteket, s az Apostolt nem káromolták, nem szidták, nem káromolták, főt kiragadván az emberteleneknek kezéből. Tanátsházba vezették, hogy a hallott újságról bővebb értelmet vehessenek: *Avagy megstudhatjuk: é úgy mond, mitsoda ujj tudomány legyen az, a' melyről szólasz mert némi mely idegen dolgokat hirdéliz, a' mi füllünk halgattára, azért megakarjuk érteni, hogy ez mi akar lenni Tsael, 17: 20 's a' t. Izerént.*

Nem erezkedem ezen rízből eméretes Igéknek holzásai fejtegetésekbe, azon igyekezzem, hogy Sz. Lukás Evangyéliásta Előjáróbfelzűdünkben foglalt szavalt mostani elemkedésemmre közelebb alkalmaztassam.

A' mely vélekedéssel voltak Pál eránt az Athenbéliek, midőn a' Kristusnak feltámadását hirdette: éppen olyan gondolattal vagyok ti Hívek, és voltatok, rízből még a' mult Vasárnap erántam, hallván azon jelenésemet hogy ma, Isten engedvén, *Orgona szentelői* Prédikáziót fogok tartani. Megútközött abban némelyli közületek, annwira, hogy értesenre adatis, na' islekedném ezt

D 2 82

az újságot; mások ellenben felfüggeszték ítéleteket, nem kívánván a' szándékot helyteleníteni, nem akarván aláznii vagy helyet hagyni addig munkámat, míg azt közelebről nem esmerhetik. Hasonlírom én ezeket a' felülmásáról Prédikááló Pál Apostol halgatóhoz, a' kik tanulni kívántak tőle, s az újságban meg nem űközvéen, a' Város Házához gyűltek, és egy igen Népes gyülekezeten az Apostolt azzal fogadták: *Avagy megstudhatjuk-e 's a' t. — még mi sem hallottuk hírté foha is, így tündödtök magatokba tudom K. Halgatók, nem hallottuk hírté az Orgona szentelő Prédikáziójának, annál inkább hogy affélt magunk látnok volna, ne tulajdonisid azért nekünk jó Pásztor vétkül, ha most megakarjuk voltaképpen tudni, hogy ez mi akar lenni; eljöttök e' rízbébe iszkatlan Tanulásod' halgatósára, hogy megstudhassuk azokat, a' melyek előbbé adattatok Itentől.*

Jól islekeztetek A! hogy lelketek java eránt így gondoskodtok, hogy az istennek, okos és megválasztott tífztelestében Izzorgalmatoskodtok; meg te engedjétek, hogy e' lelki szántó földön, mely a' tietek 's veletek együtt az Úr Jéusé botránkozások magva hínassék; de mivel a' lelkes ember meg nem foghatja azokat, melyek az Isten lelkei, mivel boldogdagnak láttatnak néki, és nem értheti meg, mert lelkiéppen itéltetnek; mivel megeshetik,

és

és gyakorta meg is történik, hogy a' világ fiainak, a' testiségtől elragadtattott Keresztyényeknek, botránkozás az, a' mi a' világsóság fiainak, az Isten lelkétől vezéreltetett Keresztyényeknek épület, öröm és gyönyörűség az Úrban: nem tulajdonisjáték nékem vétkül, a' lelki ebédül Házba gyülekezett drága Vendégek, ha így hozván az idő és az alkalmatosság magával, iszkatlan, eleteit is azok a'zitalatokrak, *Semmi sem ujj e' Világban, B. Salamon szava, Kristus Urunk is, azt tartja: hogy a' jó gazda hoz elő az ő székének kintéből, ujjakat és avétoakat, -- Várd el azért A.f. az Orgona szentelő befáradet végezetéig hékességes türéssel, és akkor mond meg, ha méltó volt-e azt e' jeles napon, úgy mint egy ujj Orgona behozásának alkalmazatóságával tartani?*

Magá a' jó rendnek Istene, ki azt kívánja tőlünk K. Igéjében, hogy mindennek helyesen és szízségesen folyának közdöttünk: ki azt akarja, hogy az időt áronn is megvegyük; ki arra is emlékezetet bennünket, hogy az időhöz alkalmazatott befáradt olyan, mint az aranyalma az ezüst rostélyon, szentelje meg szíveinket Orgonánkal együtt, hogy a' mely terhet telz ma vállunkra Templomunknak ezzen ujj ékessége, örömet végyük; a' mely kötelességekre ferkenki pedig közelebb mindeinket, azoknak figyelmetes halgatók,

D 3

bez.

buzgó megtartások, és ízves, tselekédések ékesítse Sz. Vallásunkat. Kérjük azért a' Mennyei Igegedélmét úgy imádkozván: *Mi Atyánk* 's a' t.

Szent Leitzke. *Sólt, 110. 4. Dittérjének ötöd Orgonákkal.*

* * * * *

A' mely szavait hallottatok Dávid Király és Profétának a' felolvasatott Igékben, vagy azért is nevezeteseek, hogy azokban van egyedül emlékezet-teljes egész Bibliánkban az Orgonákról. Olvasd bár a' Sz. Írást kezdettől fogva végig Kereltyéni de több nyomát annak nem találhatod, ez is olyan, hogy a' Sidó nyelven tsak fipokat téfzen, és nem ilyen Orgonákat, a' minéműek most kézfittettek, 's a' mellyeknek mesterséges alkotások esméretlen volt még az akkori Világban.

Az olvasuk ugyan *1. Mór. 4. 21. 's a' t.* hogy *Júdád* volt kitalálója a' lantolás és hegedülés mesterségének, de hogy az Orgoná-jást is ő találta volna fel, bizonyosan nem állíthatjuk. Tudjuk azt is a' *Krónikák. 5. 130ól* hogy Salamon Király Temploma felfzentelésének alkalmatosságával, kürtökkel, zumbal-mokkal, és más zengő szerizámokkal énekel-

keltenek, de hogy Orgonákkal ditérték volna az Istent, és hogy Salamon Király lett legyen egy a' mi Orgonáinknál fokkal dítőbb Orgonának szerzője, mestere és alkotója, mint az ő ősi khez való szeretéből állítják a' Sidók, bizonyosan azt sem tudhatjuk.

Hát valyon a' Kereltyének Kristus Urunk és az Apostoloknak idejekben éltek-e Orgonákkal az éneklésben? kik mikor vették fel azokat az Isteni tilfeleletbe jó tselekédtek-é annyiban a' mennyiben Templomaikba hozzák, vagy jobb lett volna azokat örökös tiltani az Urnak hajlékaiból? Ezek a' kérdések adnak arra alkalmatosságot énnékem hogy *Istennek az Orgonákkal való ditértétéről* Izójjak hozzátok.

Lássuk meg a' tanításnak első részében: *Mikor kezdették a' Kereltyének ditérni az Istent Orgonákkal?*

Tudjuk meg a' másodikkban azt is: *Mi tévők légyának, hogy az Istent ezen mi uj Orgonákkal tésfésse Istenét ditérték.*

E L S Ő R É S Z

Nem a' Kristus idejében, nem az Apostoli időben, sem az első Kereltyén Világban, hanem későbbben a' nyoltzadik, vagy némelyek szerint a' tizenharmadik században kezdették a' Kereltyének ditérni az Istent

D 4

tenti Orgonákkal. Ezt a' hármass feleletet adhatjuk a' fellett kérdésre, mellynek mindenikére méltó ífzven valamit megjegyezünk.

Nem a' Kristus idejében kezdették a' Kereltyének ditérni az Istent orgonákkal, mivel: Idvezlönk nagyobb dologban a' megvalás munkájában foglatoskodván, az olyan tselekéségről nem aggódoit. Nem is tanított rend Istenét ugyan azon egy helyen, mint mi mai Egyháziak többnyire egy bizonyos hely és nyájlhoz köttettünk; hanem többnyire pufta és kiellen helyeken, majd a' hegnyen majd a' völgyön: a' szárazon és a' tengelen. Könyvűnek kellett lenni az Isteni tífakeltnek, mellyet: terjeztett, a' terhes és unalmas Lévitai Izoigálattól külböbzönnek.

Énekel: egyfiser tudunkra Mát. 26: 30. mindon kíména az olajfák hegýre Tantúdnival, de foha sem orgonált, se nem orgonáltatott tanításain. Az ő idejében énekeltek, Szűz Máris, Zakariás, Simeon, a' Mennyei Szergyóördü díseéteket, de minden vigaságot indító szerizám, minden muzsika nélkül.

az

Nem is az Apollós időkben kezdették a' Kereltyének ditérni az Istent orgonákkal: Az Apollói időn értem azt az idő ízkaft, melly a' Kristus Meny bemenetelétől fogva; Sz. János Apoltól haláláig számlálatták, mint egy nyoltzvan éfzrendöt, mellynek elforgása alatt munkába vették azokat

gyává nem lett, s az Évangéliom ereje a külső tzeremoniák által meg nem fojtott. Míg mondom ezek nem történtek a Keresztény világban, addig nem volt helyek az Úr Házában az orgonáknak! De mihelyt bétsúzott a pompa az Isteni tiszteletbe is: azonnal szaporodtak a vigasság tévő Izerfzámok, harsogtak a Templomokban a kürtök, a sípok, és a trombiták, és mi volt természetesebb mint az, hogy az orgonák is, mellyek eddig a Királyi palotákban magános udvari musika gyanánt tartattak, a Keresztény Templomokba bévitessenek.

A legelsőt ez előt egy ezer egynehány efsztendőkhel (A. C. 757.) küldötte Constaninápolyból *Constantinus* Görög Császár ajánléka *Pipinus* Frantzia Királynak; követje által küldötte, mint valamelly tudálatos új musikát, mellyet még a napnyugoti tartományba nem esmertének. *Pipinus* a Királyi rezidenciába vitette, *Lajos* Király unokája pedig K. Uruunk születése után 808-dik efsztendőben *Velenzi György* nevű Olasz Pap-pal mását készítetvén, bététette a Templomba, noha lokan azt állítják, hogy későbbben, úgymint 1550-dik efsztendőben *vet-ték* bé a napnyugoti Gyülekezetek, *Marius Sanatus* tőrekedésé után, a kit ugyan erről az Olazok *Toricellinek* Orgonáinak neveznek. Hitelesebb az utólsó állítás, hogy

Pipi-

az Apostolok, a mellyekre tanítottak elefejlhetetlen Mellerek, és Urok, a Krifus által. Ezek felől sem olvassuk a Keresztény Anyafelzenegyháznak történeteiben, hogy orgonákat vittek volna az ő általok plántatott gyülekezeteibe; az énekletés mindazonáltal a Keresztény áhitatoságnak szükséges részévé tették. Ide tzelőz Pál Apostol *Éfca. 5: 18, 19. Teltetek bé St. Lelékkel, Jzöll-ván magatok között Söltárokkal, dttéretékekkel és lelki énekekkel, énekelvén és zengedezvén az Úrnak a ti szívóitekben. Erre inti a Kólossebelieket is Koloss. 3: 16. A Krifusnak befszede lakozzék ti közöttetek, gardagon, mindén bölttességgel, tanítván és intvén egymást Söltárokkal, dttéretékekkel és lelki énekekkel, jó kedvel énekelvén az Úrnak a ti szívóitekben. Így dttéreték Iffent az Apostolok a Hívekek közönséges gyülekezeteiben, de hogy sípok, vagy más vigasság indító, tsengő pengő szefizámok után énekeltek volna, azt felőlök hitelesen nem állítatjuk.*

Az első Keresztény világba fe kezdődött az orgonálás az Isteni szolgálatokban, hanem későbbben a nyöltzadik, vagy né-mellyek Izerent a tizenharmadik században. Az első Keresztény világon értem az első hátomfízás efsztendöket Krifus Uruunk születése után, míg a Vallás eredeti egygyúsé-géből ki nem vehetett, vetekeések tár-

D 5
gyá-

Pipinus idefölt fogva *Toricellig*, magátsós Királyi musikák voltak; mert azt írja *Auf-nás Tamás* egy nagy hird és emlékezetű Istenító a Keresztényen Anyafelzenegyházban ugyan a 13-dik Izazadnak közepén: *A mi Énkeltéink bé nem veszi a musikát, úgymint a Tziterákat és a Kóldás Söltárokat, hogy a Söltárokat majmolni ne láttasson. -- A 14-dik Izazadban hogy egyfzer esmételtesebbek lettek az orgonák, visszaféltek fokan azokkal, mert ötödül öles is volt némelly orgonának az öreg sípia, négy arafz a valtságga, annak bizonyására, hogy voltak olyan Ekklésiák, Papok, s Halgatók, kik az orgona tsináltásában telhetetlenkedének.*

Bőldog emlékezetű *Luther Márton* kezébe vévén a fözör lapátot megbagyta az orgonákat Templomainkban, de a Református Atyafiak kitétték nagyobb részint azoknak, A mi több, még a Római Szentes-ges Pápa jelenlétében fem veretik az orgonára, annak bizonyására, hogy nem Krifus rendlése az orgonálás, nem Apóffoli Izerzemény, hanem újabb találmány, melly tsak a külsőségeken kapköd Keresztényen kért engedtetett meg, jó békességnak okáért, miniegy kéntelenségéből.

Ennyit méltó megjegyzend az Orgonáknak eredetéről Évangéliikus Keresztényen! Ennyit méltó tudnod K. Asia! most kiváltképpen, midőn újtság hozattatik bé ál-

talad az Úr Házába, olyan igyekezettel, hogy az által a Siont ékesíted, s elmozdítod az Ifeni tiszteleiben való buzgóságodat. Nem ellenzem örömdótot, sőt azt mondom Dáviddal mindnyájatoknak: *Díszítétek az Ifeni orgonákkal.* De hogy telyes, és az Úrnak tiszteise szerént való legyen örömdótid, értud meg kérlek bátra lévő részéből tanításomnak; *Ni tővők légyunk, hogy az orgona behozásául ne vétünk Ifenünk ellen?*

M Á S O D I K R É S Z.

Szent szám a Hét szám; esmérte nek az Új. Testamentomban a *hét Kenyér*, a *hét Lelkek*, a *hét tsillagok*, a *hét petsétek*; a *hét Angyalok*, a kiknek hét trombitáik vagynak, *hét muzsziát*; vagy változásokkal bír. a mi új organánk; legyenek hát hét felék azok a kötelességek is, melyeknek követésére ferkenisen minket; légyenek hét felék azok a változások, a melyeket okozon mi bennünk. Tanítson minket arra:

Először, hogy el ne bízzuk benne magunkat, mivel az a nyavalya bánja olykor, az orgonával bírő községeket, hogy külömbeknek vélik, magokat az efféle észközségre bírjon az orgona, nem felluvalkodásra. A ruha mite emlékeztet? *Ügy-é arra, hogy megestél a Paraditsombba, s elvez.*

veztetted az Ifennek képét; emlékeztessen arra az orgona is, hogy az együgyű Ifeni tiszteleinek követésében megéltél, hogy elveztetted az első Kerelzéken világban gyarogott Ifenyk szolgálat képét; és valamint az *alffonyok ékesége nem külső, mely áll a hajnok befondásában, vagy arannyal való körül-áthárásban, avagy fényes ruhákba való öltözködésben, hanem a fónnek elittököt öltözésben, mely vagyon a fónnek és tendes léleknek roholhatatlanságában* i. Péti. 3. 3. 4. úgy a te hited ruhája sem külső, nem áll a megara-nyozott oltárban, a fényes prédikáló fülékben, a jól tsöllő orgonában; hanem a fülid és teendes lélekben. Az ilyen fülvel lélekkel felékesített ember drága az Ifenyknél. -- Az új orgona emlékeztesse arra mindenkent

Másodszor, hogy megkiertrauk szerzésre, taináltására nézve mi magunkat, ha nem adunk-é kevesebbet reá, mint forsunk és tehetségünkhez képest adhattunk. Mint tettik nektek? Illyen példabefszédet mondott egykor Idvezítönk Halgatóinak, *mint tsézik nektek? egy embernek két fia vala, és az elsőhöz nevén monda: Fiam! menj el ma dolgozni az én szőlömbbe: a pedig füléknél monda, nem megyek, azután megbörtün elménc. És a mázik fahoz is menén, hasonlöképpen szöllö; a pedig füléknél monda: Uram igen is, de nem ment*

menek. *E kettő közül, melyik tselkedie meg a fülé Attyának tsarajját? mondnak nekí az első. Mát. 21: 28 - 31.* En is azt vallhatom feljed.K. Halgató! a ki eleinte vonogstiad magadat az Orgona tsaináltásában, de valóság-ra kélvén a dolog, adakoztál még is arra az illendőségig, vallhatom felöled az Isten Fiával, hogy többit tettél mint az olyan, a hi eleinten ennyit a mennyit ígért az Orgonára, de annak idejében felébe harmadára tsenyestette ajánlásait. Kikerült ugyan az árra, de tudod, hogy még még festetlen, hogy még ninte a köz Kantól is elkezelzve, hogy az a ki tsainította mostani Orgonát, ninte egzfizen megjutalmazatva. Ha gondolod tebtát jó Lélek szerént, hogy tebtétedgehez képest többit adhatnál, el ne mulass felhozni jó fülvel áldozatodat; *mert a jó kedvu adakozót szereti az Isten.* 2. Kor. 9: 7.

— Az új Orgona ferkenisen arra bennünkét *Harmadszor*, hogy meg ne rontauk miatta Oskolánkat. Nem ok nélkül tiltoták ki az Orgonát Templomaikból némely Kerelzéken Felék; mert hogy igazat mondjunk, és megadjuk Istennek ebben is a díssóséget, kerelzje az Orgona, holtig való kerelzje, sok emberséges, külömben tanult, dolgához értő, de musikálni nem tudó. Oskola Mesternek, ostora, pesatie, tsapása fok Oskolának is. Tudok olyan Ekklesiát, a mely töb-

bot Izámlál ezer léleknel, van egy borifizák, Korhely mestere, a' ki miatt elgondolhatuk, hibáson tanítottuk a' Krisztusnak Izámos kisded ferege. Elerelzenek a' Hívek örömet, de az a' panaftok, hol' vezfünk olyan Orgonistát, olyan énekeft? — Már iten, ha Orgona nem vóns, java ember találkoznék annyi fok Izép gyermekek mellé. Jó lábon áll az okolád Kís Somiói Ifennek nyája! azon' légy, hogy Orgonád miatt' alább ne Izálljon, s' a' gyermekek ne vádoljon, ne átkozzon az Itélet' napján hűséges Barátja eldött, hogy Izeretted a' Musikást, de nem a' jó tanító mertett. Az új orgonáta nézve az a' mi

Negyzdik kötelességünk, hogy jobbítsuk az éneklésben magunkat. Az éneklésben tapasztalt hibák közül, vagy azt az egygyet említem, hogy némely Énekeinkben egy-mást mint egy hajfátok, p. o. azt a' 'Karástoni Éneket: *Krisztus Urunknak átadott székeltésén* 'a' t. a' Böjti Énekek közül: *Szerelmes Jézus vajjon mit vétettél* 'a' t. olly gyorsan mondjátok, hogy a' ki nem izokta, alig tudja veletek és köztöttek élénekelni. Már mivel az Orgona rendbe ízed minden melódiaikat, s' a' verésbe ízintén úgy kell beütközésben: meggondolva, halkat, az orgonánál fűlön tartva énekeketek. Ne is ízeresse ma:

magát némelly énekes ember olly igen, hogy azt állítsa, csak úgy megyen jól az ének a' mint ő mondja, csak úgy megy jól az orgona a' mint ő gondolja; nem az orgonát kell a' nyelvhöz és a' ízjához, hanem a' ízjárt és a' nyelvet az orgonához, értem a' helyesen verettett orgonához alkalmaztatni. Én ugyan az *Ekklesiában inkább akarok őt ígét értelmelem ízólani, hogy másokat is tanítsam, hogy sem tíz ezer ígét értelen nyelven*. — Az új orgonának behozása őzítönözson minket arra.

Ótádför, hogy jobbítsuk a' fizetésbe magunkat. Nem azért Af! hogy az új orgonával Praeceptor lépett bé a' 115. főre ízerodott iskolai Ifjúság mellé, hanem hogy annak a' ki verni fogja az orgonát, akar Mester akar Praeceptor legyen, illendő ízertése legyen 'a' t. - - - Jó útát és módot kell ebbe gondolnatok Af! ne is legyetek idegenek ennek közönséges végezés ízeránt leendő helyes elintézésétől. *A' munkás méltó az ő jutalmára*. Adjunk meg azért mindennek a' mi az óvé, az Ifennek a' mi az Ifléné, Szentgyházának a' mi az ő Szentgyházát; s' ha tettzik a' musika fűleinknek, tessék a' ízolgának jobbított ízertése is.

Hatod-

A' mi itt volt a' Kátrásban, mivel locale volt, vagy azon helyhez tartozott a' hol ez a' Prédi. Kézírtó mondattott: téhát kihagyattott. *Red, jegy.*

Hatodszor. Gyarapítsuk annál fogva is, hogy Orgonánk legyen *Arva Háznakat*. Édes öröm Hívek énéneken, a' ki egyébaránt Jéruzálembeke jövevény vagyok, örömdöm, hogy a' ti első Orgonistátok is Házatokfia, hogy a' Palota Arva háznak legfűtségével, kapott az Orgonáára, hogy terhetek nélkül az áll itt is az Arva házba, mint Praeceptor vígyáz árva tanulóinkra, s' ma holnap munkára tanítja közülök a' ízemesebbeket, hogy el ne fogyjanak Ekklesiánk Orgonistái, főt tudjunk adni idővel afféle Ifjakat más községeknek. Egy példás jóltévéjje ízereményünknek megíjándékozta e' végre Klaviordiumával Alumnaasainkat. Vegyetek ebbe részt, Af! s' a' mi Alumnumunkat vagy azért is, hogy jöveendő Orgonisták és Kántorok nevelő háza, betűljétek és fejtsetétek, Adtok loktör alamisnát ollyan köldusnak, a' ki azt nyomon a' kortemára vízi; hát ollyan ízegenyek nem adnátok-e, a' ki tanítatik ízgyelem alatt, a' ki ízámotokra gyűjtí a' mézet, táplálni kívánván nem annyira magát mint titeket annak édesességel. Nem elleneztem Hívek Orgonátokat, melynek ízava csak e' faiak között hallatuk, ízenyvedjék meg az én Orgonámat is, melynek zengése m'íze hallatik. *A' jótételekedétekről télat, és a' ti jövaitoknak a' kösjörd nevedéb ízégény ífjakkal való köztétekről el ne fejtjétek*

III. K. III. F.

E

ze-

zettek, mert az ilyen áldozatok kedvesek az Isten előtt.

Hetedszor. Lezyünk végtére egygek, 's az Orgona fipajthoz hasonló egységbe, háromnába lezyünk magunkat. *Az egyik befizélik az erős Istennek áldásosságát, és az ő kezének munkáját hirdeti a kiterjesztett erősség* 'Sólt. 10: 1. Azt mondom én is hogy az Orgona hirdeti az egy értelmet, és annak fipjai befelelik az egységnek lépségségét minékünk.

Iméll illy jó, és illyen *gyönyörűség dolog az Atyafiaknak együtt való lakások, mint az ember fejére öntetett kenet, mint a Hermon hegynek harmatja, olyan betées a léleknek egysége a békességnek kötele által.* 'A hol e' vagyon, ott parantol az Úr, *hogy légyen áldás és élet mind örökké.* 'Sólt. 133. Nem képtak ezen a Kórintusiak, azért írja Sz. Pál néktek: *mivel irigység, verengés, és hasonlós vagyon köztöttek, nem testiek vagytok-é és nem emberi mód szerént jártok-é? Mert mi- kor ki azt mondja: én Pál vagyok; ama másik én Apollósé, avagy nem testiek vagytok-é?*

1. Kor. 3: 8. *Nem illik böltselkedni azon fellyül, a mint trva vagyon, hogy valaki kevért egytek a mástok ellen fel ne fualkordjatok.* 1. Kor. 4: 6. Mert az egységesség neve-li a kisiny dolgokat, az egyenlenség pedig a legnagyobbakat is dugába dönti.

Ve-

Vegyétek ezt szívetekre Orgonaszentelő Kereltyének 's gondoljátok meg, hogy gyűlöltek Isten előtt a' lép mesterséges és költéséges alkotmánynak ékességei, ha olyan Egység, olyan Izeretet, olyan egyvetérség nem lézen köztetek minden Isten ditsőségre néző állapotokban, a' minő van Orgonák gyönyörűen ölvészdedett 's egybe állított gonál fázmosabb fipjai között. Vagy-nak annak nagyobb, vagy-nak kisebb fipjai, vagy-nak azok tzből öntött, és fából faragott 's gyálált fipjai. Ez arra tanlison A. fial hogy megesmérd azt a' külömbiséget, mely vagy-on az Ekklesiának nagyobb és kisebb, tehetősebb és tehetetlenebb tagjai között. Betáld kisebb a' nagyobbat nem tulajdonítván annyi just magadnak az Ekklesia igazgatásban, a' mennyit tulajdonitbanak a' nagyobbak a' fizollásban, az intézetekben magoknak, mert a' nagy fipok az Orgonában is többet telzenek, mint a' kisebbek. Meg ne vesd ellenben jó Előjáró Gyülekezettünkben a' legkissebb embert is; mert valamint az Orgonában fűkéségek a' kisebb fipok: úgy nem hafzontalanok, sőt fűkéségek a' nyáiban a' legkissebb, legfűzegnnyebb, és legálábbvaló tagok 's. Vagnak a' mi Orgonánk-nak a' Előfipjai, megadta ezeknek a' miyes a' betületet, ezeknek adta az első helyet, ezek fizollamlottak meg először, midőn b6

41.

E 2

állltattak. Megadjuk mi is néktek Előfipok, Conventünknek Uri és Nemesb tagjai, megadjuk brómet a' betületet, megismerjük Nyájunkban elsőgéteket, teak arra kértünk titeket Sz. Pállal: *Tit. 3: 14. hogy jó teledkedéteket járjatok elő, a' mint a' fűkéség kődnéja, hogy ne légyetek gyámóltás nélkül valóok, Gyümöltés nélkül valóok akkor lennétek, ha megrekednétek, megakétkülnétek, midőn fűkéséges Convent tartatik, megvonnátok magatokat a' közjótól, Nyájunk' jávától, midőn annak előmozdításában, mint Kereltyén Előjáróknak magatok megtagadásával is kelene serénykednetek. Egy Izél fujja az Orgonának minden fipjait: ugyan azon egy Lélelnek a' jó fizele fujja mindnyájatokat, a' hitnek, a' Izereteinek, és a' reményességnek jó fizele; azon egy Lélek, a' ki vezethet egyedál minden igazságra, birjon, vezéreljen, fizenteljen és igazságon titeket, mind addig, míg el nem jutok ama boldog és kívánatos helyre, a' hol a' fűzben fizolló Orgonával, a' Szenteknek fereggével Istenünkét vég nélkül ditséhrhitek Amen.*

2. Az uraiújfalui gyülekezet szerződése Joseph Klügel kőszegi orgonaépítővel hatregiszteres orgonájuk építésére. Hrabovszky ennek alapján állapotott meg Klügellel a kissomlyói orgona építéséről

a. A szerződés eredetije

Die hier zu machende Schrift Datum ist folgende Contract
zwischen uns die obenannte Org. zu Jacque
braucht werden. Es hat nachstehend
Orgel bauen im der Gemeindef
Lage folgende Gemeindef
October 1794 wie eine Orgel
mit Reparaturen und 41000 für
der Stelle falls gut und anders
daß es auf ganz neue Orgel
gegen Vorwissen in Nachsee zu
gelasse Jemand mehr unterzeichnen
gel wird an besserer Stelle zu
gemacht haben wird 2500 für
ganz guten auf vorher gezeichnet
oben gezeichnet Joseph Klügel als
gibt in der Lage zu den für
Contract Kasse hoch und unter
zu geben was vofals d. 1794

Joseph Klügel
Organbaumeister

Weser, Hanf
1794
Klögel

1794 Jan 20 Uhr
Luzabud

Joseph Klügel
Organbaumeister

b. A szerződés átírása (eredeti helyesírással; a sortördelést törtvonallal jelöltük)

An heut zu ende gesetzten Datum ist folgender Contract / wegen eine neu zu erbaue Orgl zu Papier ge-/bracht worden. Es hat nähmlich Herr Joseph Klügel / Orgel bauer in der Königl. Freystad Güns der hie-/sigen Eoangl. Gemeinde Versprochen biß letztn / October 1793 ein neue Orgl zu erbauen und zwar / mit 6 Mutation ins Manual ohne Pedall will / die Blase-bälge gute und dauerhaft alles machen, / daß er auf Jahr und Tag gut dafür stehet. Hin-/gegen der Versprechen im Nahmen der sämtlichen Evan-/gelische Gemeinde endes unterschriebene für besagtes Or-/gel werk an baarem Geld zu bezahlen, sobald es fertig / gemacht seyn wird 250 f Sagen Zwey hundert fünf-/zig Gulden auf welche Summa Geldes auch 30 fl / oben benanter Herr Joseph Klügel als ein dran-/geld empfangen hat. Zu den Ende sind Zwey gleich-/lautende Contracte verfertigt und unterschrieben worden. / So geschehen Uraj Ujfalú d. 16ten Apr. 1793.

Joseph Klugel/ Orgel Bauer in Güns / Wessey István FőCurator / Nagy József V. Curator / 1794 den 20 Mai Mit dank Richtig / bezalet worden / Joseph Klügel / Orgel Bauer

3. Az egykori kissomlyói, ma vöcköndi orgonában talált latin nyelvű felirat

Pro memoria.

Anno Domini 1796 comparavit hocce Organum Ecclesia Evangelica Kis Somlyoiensium cum adfill[ia]tis ad eandem Ecclesiam locis utpote Duka, Hetye, Borgáta, Káld et Nagykötsk florenis 300[.] Erectum est in Templo Anno praefato diebus post Dominicam Palmarum subsecutis. Primus Organoedus fuerat Egregius Iuuenis Martinus Benedek Kis Somlyó[i]ensis qui munere Organoedi, docentis puellarum, paedagogiq[ue], Orphanorum fungebat usq[ue] 25 Augusti Anno Domini 1797[.] Benedatio stal[lorum] gratia Sopronium redeunti successit in munere Organoedi Iosephus Simon Palota Veszpremiensis Rector Scholae Evangelicae Kis Somlyó[i]ensis inde ab 8^{ua} Mensis Septembris Anno 1795.

Defungebatur idem Iosephus Simon in praefata Ecclesia munere Rectoris Scholae Cantoris item ac Organoedi maxima ex parte ad latus A[dmonum]. R[everendi]. D[omina]. Georgii Hrabovszky, partim vero ad latus A.R.D. Pauli Németh, per integros decem Annos, undecimae Menses, quibus in Ecclesia Kis Somlyó[i]ensi exactis, ab Ecc[lesi]a Körmendiensi honorificentissima Vocatione invitatus, die 29^a Julii Anno Domini 1806 Scholae Kis Somlyó[i]ensi valedictio[?], Körmendumq[ue] transmi-gravit.